

Poštnina plačana v gotovini.

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

OPERA 1948 — 1949

Leoš Janáček
Jenufa

7

Vsebina :

Pomen Janačkovega opernega dela
Uprizoritev Prokofjeva opere
»Vojna in mir« v Pragi
Jenufa (Vsebina opere)

Premiera dne 6. decembra 1947.

Leoš Janáček:

Jenufa

Opera v treh dejanjih po drami Gabrijele Preissove iz moravskega kmetiškega življenja. — Prevedel Niko Štritof.

Dirigent: D. Žebre.

Režiser: Dr. Branko Gavella.

Stara Buryjevka, užitkarica in gospodinja v mlinu	M. Kogejeva B. Stritarjeva
Laca Klemen	J. Lipušček
Steva Buryja	D. Čuden
Cerkovnica Buryjevka, vdova, njena snaha	E. Karlovčeva M. Kogejeva
Jenufa, cerkovničina pastorka	Z. Gjungenac V. Heybalova k. g.
Mlinar	A. Andrejev k. g. V. Janko F. Langus
Rihtar	I. Anžlovar
Rihtarica	V. Zihlerlova
Karolka, njuna hčerka	V. Bukovčeva
Dekla v hlevu	E. Neubergerjeva
Barena, dekla v mlinu	M. Zakrajškova
Jano, pastirček	M. Patikova S. Ulčarjeva

Godci, vaščani.

Prvo dejanje se godi v mlinu Buryjevih, drugo in tretje v cerkovničini hiši. Med prvim in drugim dejanjem mine pol leta, med drugim in tretjim pa dva meseca.

Vodja zbora: J. Hanc.

Koreograf: S. Eržen.

Scena izdelana po načrtih arh. Zdenka Rossmanna (Praga).

Cena Gledališkega lista din 6.—

Lastnik in izdajatelj: Uprava Slovenskega Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Juš Kozak. Urednik: Smiljan Samec. Tiskarna Slovenskega poročevalca. — Vsi v Ljubljani.

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1948-49

OPERA

Štev. 7

POMEN JANAČKOVEGA OPERNEGA DELA

Leoš Janáček (1854—1928) se je le prav počasi povzpел do mesta v glasbeni tvornosti mlajše češke generacije in šele prilično pozno je prišlo spoznanje, da spada njegovo odrsko in simfonično delo med najvišje vrhove, ki stojijo tudi v svetovni glasbeni literaturi osamljeni kot velikani, pri katerih strmino nad svojstvenostjo in silo, ki je v njih izražena. Glavna ovira Janáčkovemu uveljavljanju je bila prav gotovo izvirnost, nepričakovanost in brezobzirna samostojnost njegovega umetnostnega izražanja, s katerim je prispel postopoma do cilja, ki si ga je bil že zgodaj zastavil, namreč ustvaritve češke, ali prav za prav še ožje: moravske narodne opere. V tem svojem življenjskem delu je hotel Janáček prikazati svetu svojstveni način glasbenega občutja Moravske, ki je sicer najožje povezan s splošno češkim, a se od njega razlikuje v marsikaterih svojstvenih okretih, katere je skladatelj v teku svojega mnogoletnega študija narodnih moravskih napevov spoznal in vzljubil. Ker je bila v času njegovega nastopa v češki glasbi v bistvu češka narodna opera že opredeljena zlasti z deli Bedřicha Smetane, ter je Janáček smatral, da bi bilo mogoče na osnovi značilne moravske folklore ustvariti pendant z moravskim obeležjem, je njegov trud slednjič tudi obrodil sad, ki je v glasbenem svetu malone zasenčil češke vzore, ali pa se jim vsaj polnovredno pridružil. Ta sad je bila opera »Její pastorkyňa« (»Njená pastorka«), ki jo danes nasplošno uprizarjajo pod naslovom »Jenufa«.

Janáčkova pot do Jenufe je bila dolga. Četudi je bil v sebi že v zgodnji mladosti namenjen glasbi in si je bil tudi dodobra svest svojega poslanstva, je moral vendarle preiti vse dolge in naporne, penžanjan in zapostavljanjan polne metamorfoze od učitelja glasbe pa do skladatelja svetovnega slovesa. Že osemnajstletnega ga srečamo kot naslednika slovitega zborovskega skladatelja in zborovodje Pavla Křížkovskega na koru starobrnškega samostana. Křížkovsky je bil takrat poverjen z reorganizacijo cerkvene glasbe v Olomouci in je izbral za svojega naslednika mladega Janáčka, s čimer mu je izdal prvo izpričevalo zaupanja. Janáčkove odlične sposobnosti so še

že na tem mestu takoj izkazale in zato mu je bilo poverjeno od 1873. do 1875. tudi zborovodstvo društva »Svatopluk«; leta 1876. pa je bil izvoljen za zborovodjo brnske »Besede«. Na tem mestu je vodil tudi večje orkestralne in vokalno-instrumentalne koncerte, med katerimi so bila izvedena tudi večja klasična dela (Mozart: Requiem — 1887., Beethoven: Missa solemnis — 1897., Dvořák: Stabat mater — 1882., Dvořák: Mrtvaški ženin — 1888.). Treba se je zavedati, da je bil orkester sestavljen ponajveč iz diletantov, katerim so se za izvedbo priključili nekateri neobhodno potrebni poklicni godbeniki. Da bi temu težkemu stanju, ki je zahtevalo nesorazmerno mnogo truda, odpomogel, je priporočil Janáček ustanovitev poklicnega simfoničnega orkestra. S tem novim orkestrom je tudi izvedel nekaj pomembnih koncertov, vendar je orkester kmalu razpadel zaradi premajhne povzrtvovalnosti članov. Poslednjikrat se je Janáček pojavil kot dirigent v javnosti z izvedbo svoje kantate »Amarus« leta 1900. v Kroměřížu. Da se Janáček kot dirigent ni mogel proslaviti, je krivda na glasbenih razmerah, ki so tedaj vladale v Brnu. Te razmere so bile tudi zapreka Janáčkovemu skladateljskemu poletu.

Vso dobo svojega učiteljevanja in zborovodstva v Brnu je Janáček neumorno proučeval moravsko narodno pesem in petje. A to ne samo z vidika nabiratelja in poznavalca, temveč z gledišča skladatelja, ki išče v živi narodovi glasbi značilne kompozitorne elemente, si jih želi prisvojiti in s svojo umetniško darovitostjo in znanjem predelane zopet vrniti narodu in predložiti svetu. Tako pomeni celo Janáčkovo opersko ustvarjanje pred »Jenufo« (v bistvu pa tudi še kasneje) en sam napor na poti k temu cilju. Njegova prva opera »Šárka« je bila komponirana v letu 1887. na besedilo Julija Zeyerja. Vendar do uprizoritve takrat ni prišlo zaradi nesoglasij med skladateljem in libretistom in šele leta 1925. je imelo brnsko občinstvo prvič priliko, da jo čuje. Že v tem delu je skušal skladatelj zadeti svojstveni ton tipično moravskega narodnega petja, vendar je bil še vse preveč vklenjen v opersko šablono, ki je takrat prevladovala in brez katere si pač operne stvaritve takrat skoro ni bilo mogoče zamisliti. Prvi večji odrski uspeh je dosegel Janáček z baletom »Rákoš Rákocy«, ki je bil izveden leta 1891. v Pragi. Uspeh tega dela pa je daleč nadkrilila premiera druge njegove opere »Počátek románů«, ki je bila uprizorjena leta 1894. v Brnu. Celotna publika in kritika sta si bili edini v tem, da je bila s tem delom ustvarjena prva tipično moravska opera. Besedilo je napisala Gabriela Preissova, kasnejša libretistka Jenufe. To delo je že vsebovalo mnogo značilnosti, ki so kasneje pripomogle Jenufi do sve-

Zlata Gjungenac v partiji Jenufe, za katero je v sezoni 1947/48 prejela nagrado Komiteja za kulturo in umetnost, in Janez Lipušček kot Laca Klemen v Janačkovi »Jenufi«. (Režija: dr. B. Gavella, scena: inž. arh. Z. Rossman — Praga)

tovnega uspeha. Zanimalo bo, da se je Janáček že tu otrese tradicije, ki je zlasti v delih nacionalnega obeležja vladala dotlej, ter tako na pr. ni dal mesta zboru (zbor nastopi samo enkrat za odrom), četudi bi bilo pričakovati, da bo ravno narodna melodika kakor nalašč pripravna za zbor. Toda Janáček je hotel poseči globlje v bistvo narodne melodike in ni posnemal njenih površnih odražanj. Janáčkov tretje delo je bila »Jenufa«.

Skladatelj je to delo pripravljaj polnih sedem let. Ko je bilo končano, ga je izročil Narodnemu divadlu v Pragi; toda po nekaj mesecih je prejel partituro nazaj, češ da delo ni godno za uprizoritev v narodnem gledališču. Ta nepričakovana odpoved je bila povod, da je skladatelj skorajda obupal nad svojim talentom in se je komaj dal pregovoriti od prijateljev, da vloži delo pri brnski operi. Na tem mestu je vodstvo takoj spoznalo izredno življenjsko silo Janáčkovega dela ter ga stavilo v repertoar. Za dirigenta je bil določen Janáčkov učenec C. M. Hrazdira, ki je v 50 vajah pripravil premiero za dan 21. februarja 1904. Režijo je vodil Josef Malý. Naslov opere je bil seveda »Její pastorkyňa«; vlogo Jenufe je kreirala Marija Kabeláčová, Laco pa je pel Staněk-Doubravský. Uspeh premiere je bil prodoren ter je na mah postavil skladatelja v vrsto prvih odrskih ustvarjalcev. Vendar je skladatelj delo podvrgel reviziji ter je bila nanovo naštudirana in izvedena 25. septembra 1906 v Brnu pod

Mila Kogejeva poje v l. 1949 prvič
partijo cerkovnice Buryjevke

taktirko Hrazdire. Skladatelj je nato vdrugič revidiral delo ter izdal klavirski izvleček leta 1908. V tej obliki je bila v prvič izvajana 31. januarja 1911 v Brnu. Vendar je trajalo mnogo časa, da se je brnski premieri priključila praška, kajti šele v letu 1916 jo srečamo na deskah Narodnega divadla. Praški izvedbi je sledila dunajska v letu 1918. Z Dunaja je šla »Jenufa« svojo zmagoslavno pot po svetu. Zanimivo pa je, da je tako praška kakor dunajska premiera imela za podlago partituro, ki jo je bil (proti skladateljevi želji) revidiral ravnatelj praške opere, Karel Kovařovic. Le-ta je vnesel v partituro večje število retuš, ki so se zlasti nanašale na dinamiko, pa tudi na instrumentacijo in mestoma posegle celo v pravopis. Kovařovic sam je bil tako vkoreninjen v romantični pogled na glasbo, da mu realizem, ki ga v vsaki noti učituje Janáčkov delo, ni mogel ogreti; zato je skušal delo prilagoditi svojemu okusu (namesto da bi šel obratno pot). Tudi klavirski izvleček, ki ga je izdala dunajska založba Universal- Edition in ki tvori podlago študiju tega dela povsod (tudi pri nas), je v bistvu posnetek Kovařovičeve redakcije, ki pa ni vseskozi adekvatna Janáčkovi originalnosti ter zlasti v instrumentacijskem pogledu popači svojstveno barvitost orkestrske palete, karšno rabi Janáček. Na mnogih mestih pa so seveda Kovařovičevi popravki, izvirajoči iz njegovega поблиžjega poznavanja orkestra in bogatega dirigentskega in odrskega izkustva, delu pripomogli do večjega bleska in učinkovitosti, tako zlasti v končnem finalu, ki je v njegovi redakciji šele pridobil sedanjo obliko in barvitost.

Po prevratu leta 1918. se je brnska opera preselila v zgradbo mestnega gledališča »Na hradbách«, ki je bilo dotlej rezervat Nemcev. Za šefa je bil imenovan František Neumann, kateremu gre v

**Elza Karlovčeva šteje partijo
cerkavnice med svoje najboljše
odrske stvaritve**

Nadaljnem glavna zasluga za uprizoritev kasnejših Janáčkovih opernih del. Otvoritev gledališča je uvedla nova premiera »Njene pastorkice« (23. VI. 1919), s čimer¹ je bila očitno izražena predanost Janáčkovemu delu. V kasnejših letih so sledile premiere novih Janáčkovih opernih del takole: 23. novembra 1921 »Káťa Kabanová« (besedilo po Ostrovskem), 6. novembra 1924 »Liška Bystrouška« (»Lisica Zvitorepka«), 18. decembra 1926 »Věc Makropulos« (»Zadeva M.«), »Výlet pana Broučka na měsíc« dne 15. maja 1926. Premiera prve Janáčkove opere »Šarka« je bila 11. novembra 1925, a izvedba njegove zadnje opere »Z mrtvého domu« dne 12. maja 1930, torej drugo leto po skladateljevi smrti.

Tako predstavlja Janáčkova operna stvaritev bogat in pomemben zaklad ne samo v zakladnici češke operne produkcije, temveč v svetovni operni literaturi. Pot pa, ki jo je prehodil Janáček od »Šárke« do »Zapiskov iz mrtvega doma« je pot, kakor so jo prehodili le največji mojstri kakor Gluck, Mozart, Wagner, Verdi; saj je on prvi pokazal, kako je mogoče na bazi pravilnega spoznanja folklornih vrednot ustvariti dela trajne in svetovne veljave. V tem pogledu bi ga bilo mogoče primerjati z Glinko, le da bi šel Glinki naziv ustvaritelja ruske nacionalne opere, medtem ko bi Janáčku sodil vzdevek poglobitelja češke in slovanske operne tvorbe sploh.

L. M. Š.

Emil Frelih:

UPRIZORITEV PROKOFJEVA OPERE »VOJNA IN MIR« V PRAGI

Takoj po končani zadnji vojni se je razširil v kulturnem svetu glas o najnovejšem glasbeno-dramatskem delu Prokofjeva — »Vojna in mir«, katerega libreto je avtor povzel po slavnem romanu L. N. Tolstega. Kdor je poznal vsebino romana, mu je moralo biti takoj jasno, da je komponiranje tako obsežnega literarnega dela velika in odgovorna naloga, ena najtežjih, kar jih pozna svetovno operno ustvarjanje. Prokofjev se je lotil komponiranja v času velike domovinske vojne, ko je njegovi domovini (kot ob Napoleonovem vdoru leta 1812, grozila huda nevarnost, katero pa je zavrnil požrtvovalni in junaški odpor borečega se ljudstva. Prav gotovo ni samo slučaj, da je komponist končal to mogočno delo v času, ko se je slavno zaključevala podobnost usod nekdanj Napoleonovega, zdaj Hitlerjevega sovražnega napada. Oba avtorja sta črpala vsebino iz narodovega življenja, oba hrepenela po zmagi svojega ljudstva v dobah težkih preizkušenj in junaških naporov. Prikazala sta svarilen zgled, kako se ljudstvo zna ubraniti napadalcev in suženjstva in da si njegova združena sila zna poiskati pravico do svobode. Zato se ni čuditi, da je postala veličina Tolstojevega in Prokofljevega mišljenja, združena v literarno-glasbeni umetnini kot jo predstavlja operna kantata »Vojna in mir«, v Sovjetski zvezi vsenarodno delo, ki je bilo odlikovano tudi s Stalinovo nagrado.

Operno dramatizacijo tega obsežnega dela si je s pomočjo M. Mendelsonove napisal in priredil skladatelj sam. Libreto je razdeljen na dva dela: prvi obsega šest slik, drugi pet. V prvem delu je prikazan svet čustvenih vezi med glavnimi osebami romana — Natašo Rostovo, Andrejem Bolkonskim, Petrom Bezuhovim in Anatolom Kuraginom. Drugi del pa tvori v glavnem kolektiv, iz katerega izstopata le dve impozantni postavi vojvode Kutuzova in cesarja Napoleona. V celoti je sicer bolj nekakšen epičen prikaz subjektivnih usod posameznikov in množice, kot po dramaturških pravilih grajena drama, odnosno operni libreto, čeprav so v celotni koncepciji razvite tudi nekatere dramske prvine. Dejanje samo pa se kljub temu stalno razvija in raste, ker tok dogajanj vedno znova prinaša nove osebe in z njimi nove dogodke. Tem večji poudarek je zato v glasbi sami, ki zlasti v prefinjenosti liričnih mest pravega onjeginskega nastrojenja v začetku, raste skozi tok vseh uotranjih dogajanj vedno bolj v silno, vprav dramatično monumentalnost. Iz glasbenega sloga, ki je usmerjen na resničnost dogajanja.

V. Bukovčeva in D. Čuden kot
Karolka in Števa Buryja v »Jenufi«

izstopa le patetična zborovska predigra in nekatera mesta, ki streme po kombinacijskem slogu klasičnega in modernističnega izraza, zlasti v instrumentaciji, ki je sicer vseskozi mojstrska. Kjer pa se komponist naslanja na odrsko dogajanje, dosega glasba bodisi v petju ali plesu nenavadno melodičnost, ritmičnost in instrumentalno barvitost. Zlasti v liričnih in dramatičnih izlivih Natašinih, Andrejevih in Petrovih — je mnogo širokih in izrazno nežnih arij. Izredno lep je Natašin in Andrejev ljubezenski motiv. Vprav genialno je po svojstveni glasbeni domiselnosti prikazana pomiritev med Natašo in Andrejem ter njegovo umiranje. Prav v teh intimnih razpoloženjih je Prokofjev največji mojster-oblikovalec. Kakor sloni prvi del opere pretežno na liričnem izrazu solističnih pevskih partov, se stopnjuje drugi del bolj do patetičnega izraza zborovskih scen, v katerem se je mogočno, a tako človeško približal čustvovanju junških množic v odporu proti Napoleonovi vojski. Posebno pozornost vzbuja mojstrska instrumentacija, ki se umetniško podreja vsakemu vokalnemu izrazu, izstopi pa domiselno v nekaterih samostojnih orkestralnih uvodih pred posameznimi slikami. Zlasti nepozaben je zvočno zanimivo izpeljani uvod v zadnjo sliko, ki predvsem z glissandi v godalih verno posreduje divjanje snežnega meteža ob begu francoski čet iz Smolenska. Barvita instrumentacija celotne kompo-

zicije čudovito karakterizira muzikalno zmogljivost Prokofjeva, ki v mnogočem izpričuje fantastično glasbeno vizualnost Musorgskega ali mojstrski izraz Rimskega-Korsakova. Pri vsem tem pa mi vendar ni mogoče očitati plagiatstva, kajti vseskozi je svojski in ustvarjalno izviren. S tema primerjavama je le še bolj potrjen dokaz, da je njegova glasba, zlasti še po vrnitvi iz zapadne kulturne dejavnosti v domovino, prežeta z miselnostjo in čustvovanjem naroda, ki nosi resničen pečat narodne umetnine.

Že iz zgoraj navedene vsebinske in glasbene opredeljenosti prvega in drugega dela, ju je možno izvajati tudi posamič na dveh večerih. Prvi del je bil prvič izvajan v moskovskem gledališču, dočim je bil drugi odrsko sploh prvič izvajan v Narodnem gledališču v Pragi, kajti v Moskvi so ga bili izvajali doslej le v koncertni obliki ■mogočne kantate.

Izvesti oba dela v enem večeru je vsekakor velikopotezno dejanje, ki zahteva mnogo truda in moči. Po obsegu in dolžini je ta opera eno izmed največjih glasbeno-dramatskih stvaritev v svetovni operni literaturi. Zahteva ogromen solistični ansambel, saj potrebuje 65 pevcev solistov, močan zbor in obširen orkester ter tehnično dovršen oder. Sploh zahteva discipliniran umetniški in tehnični kolektiv, ki zmore s svojo sposobnostjo izvesti tako obsežno in težavno delo.

Ansambel Narodnega gledališča v Pragi se je dobro zavedal vseh težkoč, ki jih takšna opera zastavlja pri študiju, ter se je s podvojeno silo lotil dela, ki je, mirno lahko trdimo, dobro uspelo. Predvsem so bili pred težko nalogo postavljeni vodje posameznih umetniških teles, ki so naštudirali to opero. To so bili dirigent Jaroslav Krombholc, režiser Ferdinand Pujman, ki je opero tudi prevedel, zborovodja Burghauser ter inscenator Hoffmann. Vsi so se potrudili, da bi to najmogočnejše sovjetsko operno delo uspelo tako, kot to zasluži. Z glasbene strani je bilo dobro naštudirano, čeprav bi bilo v orkestru sem pa tam želeli nekoliko več preciznosti in pahljivosti, v zboru pa manj intonančnih netočnosti ter razdvojitosti z orkestrom, kar vse gre pač več ali manj na račun utrujenosti in dolgega intenzivnega študija te štiri in pol urne opere, ki se po dolžini in težavnosti more primerjati samo še z Wagnerjevimi operami.

Kar se tiče režijskega oblikovanja, je bilo šestokrat preveč občutno opaziti režiserjevo roko. Vse preveč so bile opazne grupacije skupinskih nastopov in mimohodov, ki so se često izvajali brez kakršnega koli vsebinskega vzroka, bolj zato, da bi poživili ■a nekaterih mestih oder. Prav zato niso mogli prepričati bojni

pohodi, kakor tudi ne graditev obrambnih mest. Nemogoča in tehnično slabo izvedena pa je bila scena požara Moskve. K vsemu temu je pripomogla utesnjenost odra, ki zahteva za tako obsežno delo vsaj še enkrat več prostora. Uprizoritev je pokazala, da bo to operno delo za vsako gledališče, ki ga bo hotelo izvajati, velik režijski in sploh odrski problem. S stališča režiserjeve preračunljivosti, bazirane na akademskih principih, po uprizoritveni strani delo ni uspelo tako, kot bi bilo želeli. Priznati pa je treba, da je bilo nekaj prizorov, zlasti intimnega značaja, mojstrsko izoblikovanih, k čemur so do neke mere prispevali tudi dobri solisti.

Razen režijskega problema je v tej operi znaten tudi tehnični problem. Delo ima enajst različnih slik, vse s hitrimi spremembami, kar pa je praško Narodno gledališče izvedlo z zgledno naglico. Inscenacija je bila zlasti v interiernih scenah zelo spretna in okusna, manj prepričevalna pa v zunanjem okolju.

Vkljub raznim kritičnim pripombam pa je bila izvedba na dostojni umetniški višini in v čast zmogljivosti reprezentančnega češkoslovaškega gledališča.

JENUFA

(Vsebina)

Prvo dejanje. Cerkovnica Buryjevka, vdova brez otrok, je vzela pastorko Jenufo za svojo in ji posvetila vso svojo ljubezen, a tudi strogost, s čimer obdaja samo rodna mati svoje dete. Lepi, a lahko-miselni Jenufin bratranec Števa, za katerim nore vsa dekleta, si pridobi Jenufino ljubezen, dočim se je zanjo zaman trudil njegov še tako zastavni po pōli brat Laca.

Jenufa sedaj okuša vse grenke posledice svojega nepremišljenega ljubezenskega razmerja. Pod srcem se ji že oglašá sad njene ljubezni in dušo preveva strah, kaj če ji bodo fanta pri naboru potrdili in bo ostala sama s svojo sramoto? A že se s ceste oglasi vesela pesem vračajočih se rekrutov: Števe niso potrdili! Jenufa je presrečna, a v to srečo ji takoj nato kane kaplja bridkosti. Števa se je namreč spet, kakor zadnji čas vedno češče, nalil s pijačo. Jenufina mačeha, stroga cerkovnica, ki doslej še niti ne sluti njenega stanja, noče dati pastorko v zakon pijancu, zato se vpričo vseh zaroti: Števa naj se prej poboljša in eno leto ne okusi pijače, preden mu bo dala Jenufino roko. Lahkomiselnemu fantu pa pride cerkovničina beseda skorajda prav, saj mu ni veliko do poroke, čeprav ga dekletova lepota vedno znova omamlja. Medtem dozori v ljubosumnem:

Laci obupen sklep. Ker pozna Števo, da ni kaj prida mož, in da mu je Jenufa všeč le zavoljo svojega zalega obraza in postave, ji v navalu razburjenja s krivčkom skazi lepo lice.

Drugo dejanje. Jenufino skesano priznanje je strlo cerkovničin ponos. Da bi prikrila sramoto, je natvezla ljudem, da je šla Jenufa na Dunaj služiti, v resnici pa jo je skrila v svoji koči, kjer je porodila otroka. Števa se ves ta čas ni zmenil za dekleta, čigar ranjeno lice je izgubilo lepoto. Še več — srce se mu kaj hitro vname za rihtarjevo Karolko. Cerkovnica ga kleče prosi, naj ne pušča Jenufe v sramoti, a Števa ni mož, ki bi se hotel za svoj greh pokoriti. Pač pa se za Jenufino roko poteguje Laca, ki je ves nesrečen zavoljo svojega nepremišljenega dejanja. Cerkovnici je prav vsaka rešitev položaja in mu je pripravljena dati Jenufo. Razodene mu, da je Jenufa sicer medtem povila Števu sina, in ko Laca — čeprav le za hip — vzdrhti ob misli, da bi imel v hiši otroka osovražčenega po pôli brata, se mu brž zlaže, da je dete umrlo. Da bi rešila pastorkino čast in svoj ranjeni ponos, uspaša Jenufo z mamilom, ji preotme otroka in ga utopi v potoku pod ledom. Ko se Jenufa prebudi iz globokega sna, ji natvezi, da je več dni ležala brez zavesti v vročici, in da ji je sin medtem umrl. Jenufini združitvi z Laco ni sedaj nič več na poti in tudi družinska čast je rešena...

Tretje dejanje. Cerkovnica ni nič več kaj prava. Greh ji teži dušo, da noč in dan ne najde miru. Zdaj pa zdaj se ji zazdi, da čuje otrokovo vekanje. V svojem srcu prebija najtežji boj: danes velja pripraviti vse za Jenufino srečno poroko z Laco. Družice prineso nevesti cvetja in ji voščijo srečo. Celo Števa pride s svojo nevesto, da bi se z Laco pobotal. Mlada poklekne pred staro Buryjevko, da bi ju blagoslovila, tedaj pa se oglasi od zunaj krik: pod ledom so našli otrokovo trupelce in sum zločinstva pade takoj na Jenufo. Laca se zanjo zavzame, da je ne zadene ljudska sodba, cerkovnica pa spozna in prizna svojo krivdo. Karolka zapusti brezvestnega Števo, Jenufa pa vidi vso Lacovo plemenitost in se mu končno preda v ognju nove, čiste ljubezni.